EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN KANSLIA

Helsinki 11.5.2012

Dnro1163/4/12

Helsingin kaupunginhallitus
PL 10

00099 Helsingin kaupunki

HELSINGIN KAUPUNGIN KIRJAAMO
HELSINGFORS STADS REGISTRATORSKONTOR
Saapunut/Inkommit
15. 05. 2012
Dnro/Dnr HEL 2012-007510
Tehtäväluokka 03 01 02
Uppgiftsklass

Viite: Tapio Leilaksen kirje eduskunnan oikeusasiamiehelle 21.3.2012

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ

Helsingin oikeusaputoimiston 13. yleinen edunvalvoja Tapio Leilas pyytää kantelustaan lähemmin ilmenevin perustein tutkimaan Helsingin kaupungin sosiaaliviraston palveluasumisen maksuja koskevan pysyväisohjeen laillisuuden.

Apulaisoikeusasiamiehen sijaisen Pasi Pölösen päätöksen mukaisesti ja perustuslain 111 §:n 1 momenttiin viitaten pyydän, että toimitatte tänne kantelun tutkimiseksi tarvittavan selvityksen ja annatte lausuntonne.

Pyydän lähettämään selvityksen ja lausunnon sekä palauttamaan asiakirjat viimeistään 29.6.2012.

Vanhempi
oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

Osoite: 00102 Eduskunta
Puhelin 09-4321
Telefax 09-432 2268
Sähköposti: eoa-kirjaamo@eduskunta.fi
Internet: http://www.oikeusasiamies.fi

Uusi pysyohje palveluasumisen maksuista/ kantelu

tapio.leilas@oikeus.fi [tapio.leilas@oikeus.fi]

Lähetetty: 21. maaliskuuta 2012 12:49
Vastaanottaja: EOA-kirjaamo
Kopio: Sarja Mikko
Liitteet: 1.3.2.15 Sosiaalihuoltolal~1.doc (109 kt)

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN KANSLIA
Dnro 1163/4/12
Saapui 27.3.12
postissa ☒ S/p jätti itse ☐ telefax ☐

Helsingin kaupunki on antanut uuden pysyohjeen palveluasumisen maksuista (alla liitteenä.) Tämän mukaan asukasmaksujen määräytymisessä otetaan huomioon kohtuullinen edunvalvontapalkkio (s. 11). Käytännössä oikeusministeriön ohjeen mukaan perittävä palkkio, jonka kohtuullisuutta maistraatti lisäksi valvoo, on usein suurempi kuin kaupungin tarkoittama kohtuullinen palkkio.

Ongelma tulee eteen esimerkiksi silloin kun edunvalvoja antaa vuokralle päämiehensä asunnon tämä muutettua palveluasumispaikkaan. Edunvalvonnassa asuntoa käsitellään tämän jälkeen omaisuutena, minkä perusteella edunvalvontapalkkio määräytyy. Karkeasti ottaen voitaisiin sanoa, että mikäli 200.000 euron arvoinen asunto, jonka nettovuokratuotto kuukaudessa yhtiövastikkeen ja veron jälkeen on 500 euroa, nousee edunvalvontapalkkio kuukaudessa 90 euroa. Asiakasmaksu nousee vuokrauksen johdosta 376 euroa (kun on huomioitu edunvalvontapalkkiota 30 euroa kuukaudessa). Päämiehelle jää siten 34 euron hyöty vuokrauksesta kuukaudessa, ja tällä pitäisi kattaa pääomavastikkeet, asunnon kunnossapito, välittäjän palkkiot ym. Selvää on, että tämä on mahdotonta. Mikäli edunvalvontapalkkio huomioitaisiin kokonaisuudessaan kuluna, olisi hyöty sentään 82 euroa kuukaudessa, jolloin, tilanteesta riippuen, kannattaisi ottaa kannettavaksi vuokrauksesta aiheutuva riski. Nykyisellä ohjeella tilanne on se, että asunto kannattaa pitää asuntoirtaimiston varastona ja maksaa yhtiövastike, jolloin tätä ei oteta huomioon edunvalvontapalkkionta taikka asiakasmaksussa. Yhteiskunnan kannalta tämä ei ole kaikkein paras tilanne.

Tilanteen aiheuttaa kahden normiston kollisio ja hiukan mielekkäämmän tilanteen saavuttaminen edellyttää toisen väistymistä. Edunvalvontapalkkio määräytyy palkkio-ohjeen mukaan ja maistraatti valvoo vielä tämän kohtuullisuutta. Tämän johdosta tuntuu omituiselta, että tämän jälkeen vielä kaupunki voisi läheä arvioimaan omilla kriteereillään, mikä on kohtuullinen edunvalvontapalkkio. KHO 2008:85 ratkaisussa edunvalvojan palkkiota on pidetty erityisistä tarpeista ja olosuhteista johtuvana menona, joka pitää ottaa huomioon toimeentulotukea laskettaessa. KHO toteaa ratkaisussaan lisäksi ne perusteet, joiden mukaan edunvalvojan palkkio määräytyy: palkkio-ohje. Tämän johdosta tuntuu oudolta, että palkkiota ei huomioitaisi asiakasmaksuissa täysimääräisenä.

Nähdäkseni Helsingin kaupungin ohje edunvalvojan palkkion huomioimisesta palveluasumisen maksuissa on lainvastainen. .

Ystävällisesti,

Tapio Leilas
13. yleinen edunvalvoja, OTK
Helsingin oikeusaputoimisto
yleinen edunvalvonta
PL 79 (Pasilanraitio 9 b), 00241 HELSINKI
puh. 029 56 52016
fax 029 56 52099
tapio.leilas@oikeus.fi

----- Välittänyt: Tapio Leilas/Helsinki/EV/OIK/O_M 21.03.2012 10:54 -----

Lähettäjä:	Leena-Maija Haanpaa/Helsinki/EV/OIK/O_M
Vastaanottaja:	ORG_OIK_EV_HELSINKI
Päivämäärä:	21.03.2012 10:29
Aihe:	Väl: Uusi pysyohje palveluasumisen maksuista

Hei!

Uusi pysyväisohje sosiaalihuoltolain mukaisesta palveluasumisesta perittävistä maksuista 1.4.12 lukien löytyy tallennettuna J-asemalta
sosiaaliviraston ohjeet -kansiosta.

terveisin Leena

Leena Haanpää
edunvalvontasihteeri
Helsingin oikeusaputoimisto
yleinen edunvalvonta
PL 79 (Pasilanraitio 9 b), 00241 HELSINKI
puh. 029 56 52064
fax 029 56 52089
e-mail: leena-maija.haanpaa@oikeus.fi

----- Välittänyt: Leena-Maija Haanpaa/Helsinki/EV/OIK/O_M 21.03.2012 10:25 -----

Lähettäjä: Mallon Nina <Nina.Mallon@hel.fi>

Vastaanottaja: "leena-maija.haanpaa@oikeus.fi" <leena-maija.haanpaa@oikeus.fi>, "anneli.metsi@oikeus.fi" <anneli.metsi@oikeus.fi>

Päivämäärä: 21.03.2012 10:04

Aihe: Uusi pysyohje palveluasumisen maksuista

Hei,

teille tiedoksi, ohje on liitteenä.

t. Nina Mallon

Nina Mallon
sosiaaliohjaaja
puh. (09) 310 24325
Itäinen sosiaaliasema / Myllypuron toimipiste
PL 7350
00099 Helsingin kaupunki

SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISESTA PALVELUASUMISESTA ASIAKKAILTA PERITTÄVÄT MAKSUT *)

Voimassa 1.4.2012 lukien
Korvaa Pysyväisohjeen 1.3.2.15, 31.3.2011

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISTÄ 2

MAKSU PITKÄAIKAISESTA PALVELUASUMISESTA 2
Vuokra 2
Perusmaksu 2
Ateriamaksu 3
Palvelumaksu 5
Käyttövara 7
Asukkaan saamien palvelujen ilmoittaminen maksupäätöksen tekemistä varten 7
Asukkaan tulojen huomioon ottaminen maksua määrättäessä 8
Kotiin jäävän puolison elatuksen turvaaminen 12
Molemmat puolisot palveluasumisessa 13
Tulojen selvittäminen 13
Maksun ja tulojen yhteensovittaminen 13
Maksu poissaoloajalta 13
Palvelusta perittävä enimmäismaksu 14
Maksu kuukauden osalta 14
Päätöksenteko 14

VIRHEELLISTEN PÄÄTÖSTEN OIKAISEMINEN SEKÄ LIIKAA LASKUTETTUJEN MAKSUJEN PALAUTTAMINEN ASIAKKAALLE TAI LISÄLASKUTUS ASIAKKAALTA 15

VIIVÄSTYSKORKO JA PERIMISPALKKIO 16

VUOKRASOPIMUS 16

ASUKKAAN TERVEYDENHUOLTO 17

KULJETUSPALVELU 17

MAKSU LYHYTAIKAISESTA PALVELUASUMISESTA 17

PALVELUASUMISMAKSUJEN SUHDE MAKSUKATTOON 18

*) Pysyväisohjeen tässä versiossa muuttuneet kohdat on merkitty pystyviivalla tekstin reunaan.

YLEISTÄ

Tämä pysyväisohje käsittää seuraavien asiakasryhmien palveluasumisen maksut:

- vanhukset
- psykiatriset asiakkaat
- eräät alle 65-vuotiaiden henkilöiden erityisryhmiin kuuluvat (esimerkiksi dementoituneet, alzheimerintautia sairastavat ja muut erityisasiakkaat)

Mikäli sosiaalivirasto myöntää asumispalvelua henkilölle, jolla on elatusvastuu kotiin jäävästä puolisosta tai puolison hoidossa olevasta lapsesta, elatusvastuu voidaan yksilökohtaisen harkinnan mukaan ottaa huomioon sosiaalihuoltolain 28 §:n ja asiakasmaksulain 10c §:n mukaisesti.

MAKSU PITKÄAIKAISESTA PALVELUASUMISESTA

Pitkäaikainen palveluasuminen edellyttää delegointisäännön mukaisen viranhaltijan tekemää päätöstä pitkäaikaisesta palveluasumisesta. Siitä peritään **kuukausimaksu**.

Sosiaalihuoltolain mukaisesta palveluasumisesta peritään **1.4.2012 lukien** maksut seuraavasti:

Vuokra: Talokohtaisesti vahvistettu vuokra, joka sisältää lämmitys-, vesi- yms. kulut. Vuokraan sisältyvät omassa käytössä olevat huonetilat sekä ryhmäkodeissa pääluvun mukainen osuus yhteistiloista.

Mikäli vuokraan ei sisälly sähkö, se arvioidaan kuukausitasolla ja otetaan huomioon asiakasmaksulaskelmassa <u>vähennyksenä tuloista</u>. Näin ollen asiakkaalle jää käyttövaran lisäksi varoja sähkölaskun maksamiseen.

Perusmaksu: ryhmäkodeissa 69,80 euroa kuukaudessa,
erillisissä asunnoissa 47,00 euroa kuukaudessa

Perusmaksu sisältää seuraavaa:

ympärivuorokautinen valvonta tai muu ympärivuorokautinen turvajärjestely (esimerkiksi hälytysjärjestelmä), yhteisten tilojen kalustus ja sisustus,

yhteisten tilojen TV-maksu,
yhteisten tilojen sanomalehti, jos lehti on asumisyksikköön tilattu,
yhteisten tilojen siivous,
yhteisessä käytössä olevan pyykinpesukoneen käyttöoikeus, jos kone on hankittu palveluasumisyksikköön,
WC-paperit, siivoustarvikkeet ja siivouksen pesuaineet yhteisissä tiloissa,
WC-paperit, siivoustarvikkeet ja siivouksen pesuaineet asukkaan huoneessa **ryhmäkodeissa**,
palveluasumisyksikön järjestämä kulttuuri- ja viriketoiminta,
tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvittavia yksittäisiä hoitopalveluja (esimerkiksi hoitopalveluja harvemmin kuin kerran viikossa)

Asunnoissa ei ole pääsääntöisesti kalusteita, joten perusmaksu ei sisällä maksua kalusteista. Asukkaan on hankittava kalusteet erikseen.

Asukas hankkii ryhmäkodissa olevaan huoneeseen ja erilliseen palveluasuntoon:
verhot, matot ja muut sisustustekstiilit,
patja, tyyny, peitteet ja liinavaatteet sänkyyn,
pyyheliinat

Asukas hankkii erilliseen palveluasuntoon:
siivousvälineet,
astiat, ruokailuvälineet ja ruoanlaittovälineet.

Ryhmäkoti hankkii asuntoon:
siivousvälineet,
astiat, ruokailuvälineet ja ruoanlaittovälineet.

Ateriamaksu:

Asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaa laadittaessa tehdyn suunnitelman mukaan sovittu, aterioiden käytön mukainen sosiaalilautakunnan päättämä täysi- tai puolihoidon ateriamaksu.

Maksut täysi- ja puolihoitoaterioista ovat **1.4.2012 lukien** seuraavat:

Täysihoito	396,40 euroa kuukaudessa
Puolihoito	297,30 euroa kuukaudessa

Täysihoito- ja puolihoitoaterioiden sisältö on seuraava:

Täysihoitoateriat ovat seuraavat: aamupala, lounas, iltapäiväkahvi/välipala, päivällinen ja iltapala.

Puolihoitoateriat ovat seuraavat: aamupala, lounas ja iltapäiväkahvi/välipala.

Mikäli asiakas käyttää vain osittain tai ei käytä lainkaan asumisyksikön tarjoamia ateriapalveluja, hänelle jätetään aterioiden omatoimista hankkimista varten käyttövaran lisäksi varoja seuraavasti:

Jos asiakas ei käytä lainkaan asumisyksikön tarjoamia ateriapalveluja, hänelle jätetään käyttövaran lisäksi 60 % toimeentulotuen perusosasta (276,63 euroa/ kk vuonna 2012). Jos asiakas käyttää vain puolihoitoateriat, hänelle jätetään käyttövaran lisäksi 30 % toimeen tulotuen perusosasta (138,31 euroa/ kk vuonna 2012).

Jos asiakas käyttää asumisyksikön tarjoamista ateriapalveluista vain yksittäisiä aterioita, hänelle jätetään käyttövaran lisäksi varoja aterioiden hankkimiseen samoin kuin silloin, kun asiakas ei lainkaan käytä asumisyksikön ateriapalveluja.

Kaikissa tapauksissa asiakkaan edellytetään itse kustantavan lisäravinteet, vitamiinit yms.

Jos asiakas haluaa muuttaa suunniteltua täysihoito- tai puolihoitoaterioiden käyttämistä, se merkitsee kokonaan uuden maksulaskelman tekemistä. Mikäli muutos tapahtuu kesken kalenterikuukauden, lisäveloituksesta tai hyvityksestä on otettava yhteyttä Tasken Talpan laskutukseen.

Yksittäisistä aterioista peritään **1.4.2012 lukien** seuraavat maksut:

Yksittäiset ateriat:

Alkuruoka, pääruoka, tuorelisäke, jälkiruoka, maito, leipä, rasva (sotainvalidien ateria)	8,30 euroa

Pääruoka, tuorelisäke, ruoka-

juoma, ruokaleipä, leipärasva ja jälkiruoka	6,80 euroa
Pääruoka, tuorelisäke, ruokajuoma, ruokaleipä ja leipärasva ilman jälkiruokaa tai Pääruoka, tuorelisäke ja jälkiruoka ilman ruokajuomaa ja leipää	6,00 euroa
Koulun tai päiväkodin ateria	5,70 euroa
Pääruoka ilman lisäkkeitä	5,10 euroa
Aamuateria tai ilta-ateria Sisältö: puuro, maito, leipä, leikkele ja kahvi tai viili/ jogurtti/ kiisseli, leipä, leikkele, kahvi tai hinnaltaan vastaava vaihtoehto	2,60 euroa
Aamuateria Sisältö: puuro, maito ja tuoremehu tai hinnaltaan vastaava vaihtoehto	1,55 euroa

Palvelumaksu:

Palvelumaksu peritään hoidosta ja huolenpidosta.

Hoito ja huolenpito sisältää seuraavat palvelut:

- asumisyksikön henkilökuntaan kuuluvien hoito- ja huolenpitotyö,
- apteekkien perimä maksu lääkkeiden jakelusta,
- päivittäinen ja viikoittainen siistiminen sekä ikkunoiden pesu kerran vuodessa ja muu niin sanottu suursiivous arvioinnin mukaan,
- suihku ja/tai sauna,
- liinavaatteiden ja pitovaatteiden konepesu (ei sisällä kemiallista tai muuta erikoispesua)

Hoidosta ja huolenpidosta perittävä palvelumaksu määräytyy asiakkaan henkilökohtaisen palvelusuunnitelman mukaisesti.

Asiakkaan palvelumaksun perusteena on kaupungin omien ryhmäkotien hoitohenkilöstön henkilökustannusten keskiarvo hoitohenkilöä kohden. Henkilökustannuksiin lasketaan vakinaisen ja sijaishenkilökunnan palkat henkilösivukuluineen.

Sosiaalilautakunta oikeutti sosiaalijohtajan päättämään vuosittain palvelumaksua määrättäessä käytettävästä hoitohenkilöä kohti laskettavasta kustannuksesta.

Sosiaalijohtaja päätti 17.2.2012 § 41, että palvelumaksun perusteena olevan hoitohenkilön kustannus on 1.4.2012 lukien 3752 euroa/ kuukausi.

Työntekijän kokoaikainen työpanos on 114 tuntia 45 min kolmessa viikossa (keskimäärin 38 tuntia 15 min viikossa ja 163 tuntia kuukaudessa).

Maksu määräytyy seuraavasti:

Tuntien määrä	Maksu hoitohenkilöä kohti laskettavasta kustannuksesta	Palvelumaksu 1.4.2011 – 31.3.2012 euroa/ kk	Palvelumaksu 1.4.2012 lukien euroa/ kk
1-10 tuntia/ kk	5/163	112,60	115,10
11-30 tuntia/kk	20/163	450,60	460,40
31-60 tuntia/kk	45/163	1 013,70	1 035,80
61-90 tuntia/kk	75/163	1 689,60	1 726,40
91 – tuntia/kk	100/163	2 252,80	2 301,80

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 § 2 kohdan mukaan maksutonta terveydenhuollon palvelua on psykiatrisen avohoidon toimintayksikössä annettu hoito siihen liittyvää osittaista ylläpitoa lukuun ottamatta. Muissa palveluasumisyksiköissä peritään psykiatrisilta asiakkailta sekä eräiden alle 65-vuotiaiden asiakkaiden erityisryhmiin kuuluvilta (esimerkiksi dementoituneilta, alzheimerintautia sairastavilta sekä muista vastaavista erityisistä syistä, jotka eivät fyysisesti tai psyykkisesti selviä omassa asunnossaan) palveluasumisesta edellä mainitut maksut.

Jos asukkaan palvelutarve muuttuu siten, että palvelun määrä muuttuu, se merkitsee kokonaan uuden maksulaskelman tekemistä. Mikäli muutos tapahtuu kesken kalen-

terikuukauden, lisäveloituksesta tai hyvityksestä on otettava yhteyttä Talsun asiakasmaksu- ja perintäyksikköön.

Käyttövara: Asiakkaalle jätetään 20 % hänen nettotuloistaan, kuitenkin 1.4.2012 lukien vähintään 254,00 euroa kuukaudessa (sosiaalilautakunnan päätös 7.2.2012 § 33).

Käyttövaralla on tarkoitus kattaa esimerkiksi asukkaan hygieniamenot, parturi-kampaamomaksut, jalkojenhoitajan palvelut, vähäiset terveydenhuoltomenot (esimerkiksi lääkärin, kotisairaanhoidon ja fysioterapeutin palvelut, sairaala- ja kotisairaalamaksut, silmälasit ja hammashoito), kauppapalvelu, lääkkeet, paikallisliikenteen maksut, henkilökohtaiset TV-maksut, henkilökohtaisten sanomalehtien tilausmaksut, puhelimen käyttömenot, vaatemenot sekä harrastustoiminnan menot.

Asukkaan saamien palvelujen ilmoittaminen maksupäätöksen tekemistä varten

Pitkäaikaista palveluasumista koskevan maksupäätöksen tekemistä varten palvelutalon tulee ilmoittaa lomakkeella 303-520, Ilmoitus asukkaan saamista palveluista palveluasumisessa, seuraavat tiedot:

- perusmaksun määräämistä varten: asuuko asiakas ryhmäkodissa vai palvelutalon erillisessä asunnossa,

- ateriamaksun määräämistä varten: käyttääkö asiakas täyshoitoateriat tai puolihoitoateriat taikka että asukas ei käytä aterioita. Jos asiakas ei käytä täysi- tai puolihoitoaterioita, hän maksaa käyttämänsä ateriat palveluasumisyksikössä sovittavalla tavalla. Yksittäiset ateriat voidaan laskuttaa myös ATJ:lla erillisesti. Yksittäisiä aterioita ei kuitenkaan oteta huomioon kuukausimaksulaskelmassa, koska tässä laskelmassa asiakkaalle jätetään käyttövaran lisäksi vakiomäärä varoja asiakkaan omatoimista aterioiden hankkimista varten.

- palvelumaksun määräämistä varten: asukkaan kanssa sovittu hoidon ja huolenpitopalvelun tuntimäärä kuukaudessa.
  Jos tämän palvelun tuntimäärää ei ole kirjattu hoito- ja palvelusuunnitelmaan, ja esimerkiksi ryhmäkodeissa asukkaat saavat jatkuvasti tarvitsemansa palvelun, henkilökunnan työvuorolistalla olevat hoitohenkilöiden työtunnit jaetaan tasan kaikille asukkaille muunnettuna kalenterikuukauden tunneiksi.

Asukkaan tulojen ottaminen huomioon maksua määrättäessä

Maksu palveluasumisesta määrätään henkilön jatkuvien nettotulojen ja verosta vapaiden tulojen mukaan. Nettotuloilla tarkoitetaan tuloja säännönmukaisen ennakonpidätyksen ja ennakonkannon mukaisten verojen vähentämisen jälkeen. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausitulona otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo.

Palkkatulojen lisäksi otetaan huomioon asumistuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki sekä hoitotuen osana maksettava veteraanilisä, ruokavaliokorvaus, eläkkeet (myös 1.3.2011 lukien maksettava takuueläke), elinkorot, elatusavut, elatustuki, ylimääräinen rintamalisä ja kiinteistön luovutuksen yhteydessä määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki) sekä muut jatkuvat henkilökohtaiset tulot samoin kuin pääomasta tai muusta omaisuudesta saatavat jatkuvat nettotulot, kuten korko-, osinko- ja vuokratulot, **eläketulo ja muu vakuutussuoritus asiakkaan maksamasta vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta** sekä itsenäisestä ammatinharjoittamisesta ja yritystoiminnasta saatavat tulot. Vuokratulosta vähennetään asiakkaan maksama yhtiövastike (hoito- ja rahoitusvastike) sekä vesimaksu, jos taloyhtiö perii sen osakkailta vakiomaksuna (esimerkiksi talossa ei ole asuntokohtaisia vesimittareita).

Kansaneläkelaitos alkoi maksaa 1.9.2010 lukien ylimääräistä rintamalisää ja korotettua tai ylintä eläkettä saavan hoitotukea saaville veteraanilisää 50 euroa kuukaudessa. Se on verosta vapaa etuus.

Jos osakeyhtiö antaa osakkaille **pääomanpalautusta**, on selvitettävä, maksetaanko kyseinen palautus rahastosta, joka on muodostettu
a) pääomansijoituksista vai
b) voittovaroista vai
c) sekä sijoituksista että voittovaroista.
Pääomatulona otetaan huomioon vain voittovaroista maksettava pääomanpalautus.

Mikäli pääomasta tai muusta omaisuudesta saatavat tulot tulevat asiakkaalle esimerkiksi kerran vuodessa, nämä tulot jaetaan tilitysajankohdasta lukien yhtä monelle kuukaudelle, miltä tuotto on kertynyt, kuitenkin enintään 12 kuukaudelle.

Maksua määrättäessä otetaan huomioon nettotuotot koroista, osingoista, tuotto- ja voitto-osuuksista ja vastaavista, jotka maksetaan asiakkaalle vuosittain tai ovat asiakkaan määrättävissä riippumatta siitä,

ovatko ne nostettavissa. Tämä tarkoittaa sitä, jos asiakas on sopinut sijoitusta tehdessään, että hän ei nosta sijoituksesta saatavaa tuottoa itselleen, vaan tuotto lisätään pääomaan, tällainenkin tuotto otetaan huomioon tulona asiakasmaksua määrättäessä.

Pääoman myynnistä saatavaa tuloa tai arvonnousua taikka tappiota ei oteta maksua määrättäessä huomioon.

Mikäli lopullisessa verotuksessa veron määrä poikkeaa ennakon mukaisesta määrästä siten, että lopulliseen nettotuloon perustuva maksu muuttuisi yli viisi prosenttia, tällöin maksua muutetaan vastaamaan toteutuneita nettotuloja jaettuna 12 kuukaudelle.

Sijoitus- tai säästöhenkivakuutusten (nimi vaihtelee) osalta on otettava huomioon seuraavaa:

Sijoitus- tai säästöhenkivakuutuksessa asiakas voi sijoittaa
- takuu(tuotto)säästöihin (asiakas saa prosentteina määräytyvän vuosikoron ja lisäkoron/ asiakashyvityksen) ja/tai
- rahastoihin (Asiakkaan saama tuotto on rahasto-osuuksien mahdollinen myyntivoitto; jos rahastot jakavat vuosittaista voitto-osuutta, se annetaan rahasto-osuuksina, jotka lisätään pääomaan eikä asiakas voi nostaa niitä.) tai pörssiosakkeisiin

Sijoitus- tai säästöhenkivakuutusten osalta asiakas saa jatkuvia tuloja takuu(tuotto)säästämisen osalta (= korot ja vastaavat tuotot) ja osinkotuloja pörssiosakkeista, jotka siis otetaan tulona huomioon.

Jos asiakas saa sijoitus- tai säätöhenkivakuutuksessa rahasto-osuuksina maksettavia tuottoja, niitä ei oteta huomioon tulona.

Myyntivoittoa ei oteta tulona huomioon. Myyntitappiota ei oteta huomioon asiakkaan tulojen vähennyksenä eikä asiakkaan menona.

Vaikka asiakas asioi sijoitus- tai säästöhenkivakuutusasioissa usein pankissa, joka on monesti henkivakuutusyhtiön yleisöpalvelun paikka, varat ovat vakuutusyhtiössä. Tuottoja koskevat tiedustelut on tehtävä asianomaiseen vakuutusyhtiöön.

Asiakkaan ottama vapaaehtoinen, yksilöllinen eläkevakuutus ei ole rinnastettavissa edellä mainittuun sijoitus- tai säästövakuutukseen, koska eläkevakuutusmaksut käsitellään verotuksessa vuosittain vähennyksenä. Eläkevakuutukseen maksettuja varoja ei voi nostaa ennen kuin siirtyy eläkkeelle. Tällaisen vakuutuksen perusteella asiakkaalle maksettava eläke tai muu vakuutussuoritus on **joko ansiotuloa tai pääomatuloa** riippuen siitä, milloin vakuutussopimus on tehty tai asiakas on maksanut vakuutusmaksuja (tuloverolain 34a §,

772/2004 sekä kyseisen säädöksen voimaanpanosäädös). Ansiotulosta ja pääomatulosta pidätetään vero eri tavoin. Nettotulon selvittämistä varten on hankittava eläkkeen maksajalta todistus veronpidätyksestä.

Metsätulona otetaan huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto hehtaarilta kerrottuna metsämaan pinta-alalla. Tästä määrästä vähennetään 10 prosenttia ja metsätalouden korot. Metsätuloa on lisäksi alennettava palvelun käyttäjän vaatimuksesta, mikäli tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsäkeskuksen antaman lausunnon perusteella vähintään 10 prosenttia alempi kuin metsätulo. Alennus on metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvon erotuksen suuruinen.

Metsän myyntituloa ei oteta huomioon kertaluontoisena tulona.

Edellä mainitun lain nojalla verohallinto on antanut kunnittain päätöksen metsän keskimääräisestä vuotuisesta tuotosta (1125/2011). Päätöstä voidaan muuttaa mahdollisesti vuosittain.

Kullakin metsäkiinteistöllä on kiinteistötunnus, joka sisältää tiedon metsän sijaintikunnasta. Kiinteistötunnus on seuraavan muotoinen numerosarja (esimerkki):
491-xxx-x-xx (metsäomaisuus sijaitsee edellä mainitun kuntanumeron mukaan Mikkelissä).

Kuntien tunnusnumerot ja nimet ovat osoitteessa:
www.vaestorekisterikeskus.fi

kirjoita hakusanakenttään: kuntaluettelo
valitse: kunta- ja rekisterinpitäjäluettelon sisältökuvaus
kohdasta tilastot, valitse: kunnat ja rekisterinpitäjät
valitse: kuntaluettelo

Verohallinnon päätös metsän keskimääräisestä vuotuisesta tuotosta (säädöskokoelman nro 1125/2011) on seuraavassa internet-osoitteessa:

www.finlex.fi/fi
valitaan säädökset alkuperäisinä
valitaan vuosi 2011
valitse: säädöksen numero (tässä tapauksessa 1125/2011)
tulosta säädös.

ESIMERKKI:
Asiakkaalla on metsää Helsingissä 5 ha ja Vantaalla 10 ha.

Helsinki: 5 ha x 96,70 e/ha =	483,50 e
Vantaa: 10 ha x 102,53 e/ha =	1 025,30 e
	1 508,80 e
- 10 %	150,88 e

- metsätalouden korot (jos sellaisia sattuu olemaan)

Metsätulo vuodessa 1 357,92 e

Metsätulo kuukaudessa: 1 357,92 e : 12 = 113,16 e

Tulot yhteisomistussuhteesta (esimerkiksi kuolinpesästä) otetaan huomioon puolisoiden osuuden mukaisesti.

Tulona ei oteta huomioon lapsilisää, kansaeläkelain (568/2007) mukaista lapsikorotusta, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuiskoulutustukea, opintotuen asumislisää, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusraharahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista ylläpitokorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea. Lisäksi tuloina ei oteta huomioon elatusapua tai elatustukea, joka maksetaan palveluasumisessa olevan alaikäiselle lapselle tai sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7c § 2 momentissa tarkoitetun puolison alaikäiselle lapselle eikä eläkkeisiin ja niihin verrattaviin tuloihin sisältyviä huollettavista aiheutuvia korotuksia.

Asukkaan **tulosta vähennettävinä menoina** otetaan huomioon vuokra tai yhtiövastike (hoito- ja rahoitusvastike) sekä vakiomaksuna perittävä vesimaksu siitä asunnosta, josta asukas tuli palveluasumiseen arviointijakson ajan, enintään puoli vuotta, mikäli asukkaan taloudellinen tilanne sitä edellyttää. Asukas on velvollinen käyttämään näihin menoihin säästöjään tai muita helposti realisoitavia varojaan, mikäli niitä on yli 8000 euroa.

Lisäksi tuloista voidaan vähentää kohtuullinen **edunvalvojan palkkio**. Vähennys voi olla enintään omaisuudesta saatavien tulojen suuruinen.

Jos omaisuudesta ei saada tuloja tai tulot ovat vähäiset, palkkiomenona voidaan vähentää 1.1.2011 jälkeen tehtävissä päätöksissä enintään 30 euroa kuukaudessa. Mikäli omaisuudesta saatavat tulot eivät riitä kattamaan edunvalvojan palkkiota, asiakkaan tulee maksaa se hänen omaan käyttöönsä jäävällä osuudella.

Ulosotto

Henkilön toistuvaistuloista suoritettavaa **ulosmittausta ei pääsääntöisesti oteta vähennyksenä huomioon**. Poikkeustapauksessa se voidaan ottaa huomioon, jos ulosmittauksen huomiotta jättämisessä henkilölle syntyisi ulosmitattavaa hoitomaksuvelkaa. Delegointisäännön mukainen päättäjä voi päättää harkinnanvaraisesta maksun alentamisesta tai maksun jättämisestä perimättä, mikäli ulosmittaus aiheuttaisi pysyvän toimeentulotuen tarpeen.

Kotiin jäävän puolison elatuksen turvaaminen

Palveluasumisessa olevan, välittömästi ennen palveluasumisen alkamista yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa eläneen suurempituloisen puolison tulot palveluasumisesta perittävää maksua määrättäessä määritellään ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7c §:n 2 momentin säännökset. Jos asiakkaan tulot ovat suuremmat kuin kotiin jäävän puolison tulot, asiakkaan tuloina asiakasmaksua määrättäessä pidetään 42,5 % puolisoiden yhteenlasketuista tuloista. Asiakkaan käyttövaran katsotaan sisältyvän puolisoiden käyttöön jäävään 57,5 %:iin. Mikäli puolisoiden käyttöön jäävä määrä (57,5 %) on pienempi kuin 254 euroa kuukaudessa (1.4.2012 lukien), palveluasumisessa olevalle jätetään enintään käyttövaran kiinteä määrä.

Asiakkaan tulot otetaan huomioon vastaavasti, kun asiakas siirtyy palveluasumiseen pitkäaikaisesta laitos- tai perhehoidosta, ja hän on välittömästi ennen sitä elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Maksu määrätään sosiaalilautakunnan tässä ohjeessa käsitellyn päätöksen mukaan.

Asiakasmaksulain 7c §:n 2 momentin säännöksiä on käsitelty yksityiskohtaisesti pysyväisohjeessa 1.3.2.3 (pitkäaikaisesta laitos- ja perhehoidosta perittävä maksu).

Molemmat puolisot palveluasumisessa

Jos molemmat puolisot asuvat sosiaaliviraston sijoittamina sosiaalihuoltolain mukaisessa palveluasumisessa tai toinen puolisoista on sosiaaliviraston sijoittamana pitkäaikaisessa laitoshoidossa ja toinen sosiaaliviraston sijoittamana sosiaalihuoltolain mukaisessa palveluasumisessa, maksu sosiaalihuoltolain mukaisesta palveluasumisesta määrätään palveluasumisessa olevan puolison omien tulojen mukaan.

Jos molemmat puolisot asuvat palveluasunnossa, mutta puolisoista vain toinen tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa, molemmilta puolisoilta peritään vuokra jaettuna pääluvun mukaan sekä perusmaksu (molemmilta täysi perusmaksu). Hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevalta perittäviä maksuja määrättäessä molempien puolisoiden tulot otetaan huomioon samoin kuin silloin, kun toinen puoliso asuisi muualla.

Tulojen selvittäminen

Asiakkaan tulojen selvittämiseen käytetään Tuloselvitys asiakasmaksun määräämistä varten –lomaketta (Lv 3).

Maksun ja tulojen yhteensovittaminen

Mikäli palveluasumista tarvitsevan tulot ovat pienemmät kuin hänen vuokransa ja muut maksunsa palveluasumisesta sekä käyttövara, maksua asumiseen kuuluvista palveluista alennetaan tai se jätetään perimättä. Mikäli asukkaan tulot ovat niin pienet, että ne eivät riitä kattamaan edes vuokraa, vuokraakin alennetaan tai se jätetään perimättä.

Maksujen alentamisjärjestys on seuraava:

1 palvelumaksu
2 ateriamaksu
3 perusmaksu
4 vuokra

Maksu poissaoloajalta (esimerkiksi sairaalassaolo tai loma):

Asukkaan täysiltä poissaolon kalenteripäiviltä peritään vuokra ja perusmaksu.

Esimerkki: Asukas lähtee sukulaisen tai tuttavan luokse vierailulle perjantaina ja palaa sunnuntaina. Vähennys

palvelumaksusta ja ateriamaksusta tehdään vain lauantailta.

Vuokra ja perusmaksu peritään kaikilta vuokrasopimuksen voimassaolopäiviltä. Jos vuokranantajan ja vuokralaisen kesken sovitaan vuokrasopimuksen päättymisestä lakisääteisistä määräajoista poiketen, vuokra ja perusmaksu peritään siihen asti, kun asunto on esimerkiksi asukkaan henkilökohtaisen omaisuuden vuoksi varattuna hänelle, vaikka hän on siirtynyt pysyvästi laitoshoitoon tai kuollut.

Palvelusta perittävä enimmäismaksu

Palvelusta peritään enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen maksu (asiakasmaksulain 2 §).

Ostopalvelujen kohdalla asiakasmaksun enimmäismääränä käytetään palveluntuottajalle maksettavaa kokonaisbruttokorvausta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos palveluntuottajalle maksettava esimerkiksi täysihoitoateriakorvaus on alempi kuin asiakasmaksuna perittävä ateriamaksu (tätä ohjetta laadittaessa 396,40 euroa kuukaudessa), asiakkaalta peritään sosiaalilautakunnan päättämä asiakasmaksu.

Kokonaisbruttokorvaus tarkoittaa palveluntuottajan kanssa sovittua kokonaiskorvausta eli vuokran, perusmaksun, ateriakorvauksen ja palvelukorvauksen yhteismäärää, josta ei ole vähennetty palveluntuottajan saamia asiakasmaksuja.

Maksu kuukauden osalta

Kuukauden osalta suoritettavassa laskutuksessa jakajana käytetään kuukauden kalenteripäivien määrää.

Päätöksenteko

Vanhusasiakkaan sijoittamista asumispalveluihin käsitellään sosiaaliviraston ja terveyskeskuksen yhteisessä yli 65-vuotiaiden SAS-toimintaa sosiaalivirastossa ja terveyskeskuksessa koskevassa pysyväisohjeessa 5.1.1.

Päätöksen asiakasmaksusta tekee hallinto- ja kehittämiskeskuksen talous- ja suunnittelupalveluihin kuuluva viranhaltija (delegointisäännön 34 §).

Sosiaalilautakunnan hyväksymien perusteiden mukaisten hintojen, maksujen, vuokrien ja korvausten tarkistuksista päättää sosiaalijohtaja. Asumispalvelujen ostopalveluissa asiakkaalta peritään vuokrana ostopalvelukorvauksena maksettava vuokra, ellei toisin ole päätetty tai lainsäädännöstä muuta johdu. (Soslk 16.1.2007 § 3).

VIRHEELLISTEN PÄÄTÖSTEN OIKAISEMINEN SEKÄ LIIKAA LASKUTETTUJEN MAKSUJEN PALAUTTAMINEN ASIAKKAALLE TAI LISÄLASKUTUS ASIAKKAALTA

Asiakasmaksupäätöksessä todettu virhe on aina korjattava välittömästi uudella maksupäätöksellä.

Jos virheellinen maksu on johtunut siitä, että asiakas on antanut virheellisiä tietoja tai jättänyt ilmoittamatta osan tiedoista, maksu oikaistaan takautuvasti enintään vuoden ajalta (asiakasmaksuasetuksen 31 §). Maksujen palautus asiakkaalle tai lisäveloitus asiakkaalta suoritetaan samalta ajalta.

Jos päätöksessä oleva virhe johtuu työntekijän virheestä, menetellään seuraavasti:

Jos maksu on ollut liian pieni johtuen työntekijän maksupäätöksessä tekemän virheen johdosta, maksu oikaistaan uudella päätöksellä, eikä asiakkaalta laskuteta takautuvasti lisää.

Jos maksu on ollut liian suuri, virheellisellä päätöksellä liikaa perityt suoritukset palautetaan asiakkaalle kahdella eri perusteella:

1. Jos päätöksen **peruste** on virheellinen, palautetaan asiakkaalle hänen liikaa maksamansa määrä kokonaan enintään maksuunpanovuoden ja viiden sitä edeltävän vuoden ajalta (esim. maksupäätökseen on otettu mukaan sellaisten henkilöiden tuloja, joita ei kuulu ottaa mukaan). Uusi päätös tehdään välittömästi.

2. Työntekijän tallennusvirheestä tai huolimattomuusvirheestä johtuvalla päätöksellä liikaa peritty määrä palautetaan asiakkaalle, kauintaan kuitenkin vuoden ajalta. Uusi päätös tehdään välittömästi.

Jos asiakasmaksupäätös on oikea, mutta asiakkaalta on laskutettu virheellisesti jokin muu määrä, palautus tai lisälaskutus suoritetaan kaikkien virheellisten laskujen osalta, mutta kuitenkin enintään maksuunpanovuoden ja viiden sitä edeltävän vuoden ajalta.